

Warszawa, dnia 28 września 2021 r.

Sz. P. Tadeusz Kościński
Minister Finansów, Funduszy i Polityki Regionalnej

Do wiadomości:

Sz. P. Waldemar Buda
Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

Sz.P. Michał Kurtyka
Ministerstwo Klimatu i Środowiska

Sz. P. Aleksandra Tomczak, Sz. P. Paweł Olechnowicz, Sz. P. Marta Wnuk,
Komisja Europejska

Sz. P. Adam Drobniak
Instytut Ekologii Terenów Uprzemysłowionych

Szanowny Panie Ministrze,

14 września 2021 roku miała miejsce inauguracja Krajowego Forum Transformacji Polskich Regionów Górniczych. Podczas spotkania nie została przedstawiona idea ani cel, dla którego Forum powstało. Nieznany jest harmonogram działania Forum, data i miejsce kolejnego spotkania, produkty, które Forum ma wypracować, ani nawet instytucja odpowiedzialna za postępy w działalności Forum oraz ocenę efektów prac Forum. Dla osób obecnych na sali, z których znakomita większość to uważni obserwatorzy i uczestnicy procesu sprawiedliwej transformacji w Polsce było to spotkanie udowadniające, że zasada partnerstwa w przypadku FST jest pomijana. Na spotkanie zaproszono nieproporcjonalnie wielu interesariuszy ze Śląska. Przez to Forum sprawiało wrażenie, że jest poświęcone głównie temu regionowi węglowemu. Pozostałe sześć regionów – Wielkopolska Wschodnia, region wałbrzyski, region Bełchatowa, Małopolska Zachodnia i lubelskie – mogło się czuć pominięte.

W związku z powyższym zwracamy się do Pana Ministra z apelem o to, aby Krajowe Forum Transformacji Polskich Regionów Górniczych było złożone z reprezentantów wszystkich interesariuszy procesu sprawiedliwej transformacji, których zadaniem byłoby rekomendowanie i promowanie najlepszych projektów transformacji finansowanych z FST i puli w ramach KPST. Forum powinno być platformą ogólnokrajową, która będzie koordynować cały proces przygotowania projektów transformacji dla pozyskania funduszy z FST. Zadba o to, aby zarówno kreowanie projektów, jak i ich uszczegółowienie odbywało się w modelu partycypacyjnym, w zgodzie z Europejskim Zielonym Ładem. Struktura tego rodzaju powinna być także odpowiedzialna za dostarczenie niezbędnych kompetencji aktorom transformacji, którzy obecnie nie są w stanie sami zdefiniować projektów, mających szansę realnie zmienić rzeczywistość i łagodzić skutki

zielonej zmiany w Polsce. Forum powinno być miejscem, gdzie rozwiązywane są najbardziej ważne problemy sprawiedliwej transformacji. Dlatego apelujemy o utworzenie grup roboczych w ramach Forum, zajmujących się rekultywacją i zagospodarowaniem terenów, przekwalifikowaniem, zastępowalnością miejsc pracy, współpracą z MŚP itd. Ponadto, Forum powinno koordynować i uspołeczniać KPST i TPST. Również istotnym elementem powinna być wymiana wiedzy oraz debata pomiędzy wszystkimi interesariuszami procesu, którzy w poczuciu szacunku do siebie nawzajem będą rozmawiać w celu znalezienia konsensusu w rozwiązaniach dotyczących transformacji regionów węglowych.

Członkami Krajowego Forum Transformacji Polskich Regionów Górniczych powinni zostać reprezentanci wszystkich interesariuszy z równym prawem zabierania głosu, opiniowania i proponowania rozwiązań. W naszej opinii są to:

1. Przedstawiciele Ministerstwa Aktywów Państwowych, Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, Ministerstwa Klimatu i Środowiska
2. Przedstawiciele samorządów terytorialnych województw, w których znajdują się regiony węglowe objęte wsparciem z FST oraz województw, dla których wsparcie z FST jest negocjowane z Komisją Europejską
3. Przedstawiciele samorządów terytorialnych, w szczególności ich stowarzyszeń, np. Stowarzyszenie Gmin Górniczych w Polsce
4. Przedstawiciele sektora MŚP
5. Przedstawiciele spółek Skarbu Państwa, w których dokonują się procesy restrukturyzacji wynikające z zielonej transformacji
6. Przedstawiciele organizacji społecznych, tj. organizacji pozarządowych, związków zawodowych, organizacji reprezentujących przedsiębiorców
7. Przedstawiciele stowarzyszeń przedsiębiorców zaangażowanych w procesy transformacji energetycznej
8. Przedstawiciele sektora B+R i uczelni wyższych
9. Przedstawiciele kopalń i elektrowni
10. Przedstawiciele Wód Polskich

Przedstawiciele powyższych instytucji, organizacji oraz przedsiębiorstw powinni reprezentować każdy region węglowy w Polsce, przechodzący transformację.

Do zadań Krajowego Forum Transformacji Polskich Regionów Górniczych należałyby następujące działania:

1. Wymiana informacji i komunikacja na poziomie krajowym w zakresie postępów prac nad przygotowaniem i wdrażaniem Krajowego Planu Sprawiedliwej Transformacji
2. Integracja różnych środowisk interesariuszy sprawiedliwej transformacji na poziomie krajowym, w tym wypracowanie propozycji projektów legislacyjnych i transformacyjnych, podnoszących skuteczność sprawiedliwej transformacji

3. Proaktywne promowanie partycypacyjnej metody definiowania projektów zarówno na poziomie kraju do KPST, jak i wspieranie przygotowania projektów na poziomie regionalnym do FST (np. poprzez organizację kampanii informacyjnej, szkoleń, doradztwa eksperckiego)
 - współpraca z lokalnymi przedstawicielami władz
 - współpraca z organizacjami ekologicznymi, społecznymi i związanymi ze zdrowiem publicznym
 - współpraca z reprezentantami MŚP
 - współpraca z dużymi przedsiębiorstwami
 - współpraca z przedsiębiorstwami należącymi do Skarbu Państwa
4. Kreowanie projektów zmian legislacyjnych i projektów o wysokim potencjale transformacji polskiej gospodarki, dopasowanych do lokalnych, regionalnych i krajowych uwarunkowań
5. Pomoc w zapewnieniu instytucjonalnego wsparcia dla beneficjentów w zakresie przygotowania projektów (fiszek projektowych), w szczególności dla mniejszych gmin i MŚP – doradztwo eksperckie
6. Pomoc w zapewnieniu instytucjonalnego wsparcia dla beneficjentów w zakresie przygotowania oraz weryfikacji szczegółowej dokumentacji projektu w postaci m.in. studiów przedinwestycyjnych, czy wstępnych studiów wykonalności
7. Pozyskiwanie wiedzy o innych źródłach finansowania transformacji
8. Weryfikacja zgodności projektów z założeniami:
 - Funduszu Sprawiedliwej Transformacji
 - Europejskiego Zielonego Ładu
 - Fit for 55
9. Aktywna współpraca z przyszłym Komitetem Monitorującym przy przygotowaniu kryteriów wyboru projektów na poziomie krajowym oraz przy wyborze projektów do finansowania z FST.

Krajowe Forum Transformacji Polskich Regionów Górniczych powinno być ciałem wspierającym i koordynującym powstawanie na poziomie kraju i regionów węglowych projektów w ramach celów Europejskiego Zielonego Ładu i sprawiedliwej transformacji. Wówczas stanie się prawdziwym inspiratorem, doradcą, animatorem i weryfikatorem projektów na etapie ich powstawania. Będzie ono formą wspólnego wypracowania właściwej dla kraju listy projektów. Sprawnie działające Forum byłoby też elementem spinającym na poziomie regionów procesu powstawania lokalnych projektów – na którym to poziomie powinny zostać zainicjowane platformy regionalne. Wspólne nagłośnienie kryteriów i partycypacyjnego modelu pomogłoby ten sam mechanizm wdrożyć na poziomie lokalnym. Krajowe Forum stałoby się źródłem wiedzy eksperckiej i źródłem inspiracji, jak efektywnie prowadzić procesy sprawiedliwej transformacji regionów węglowych.

Dziś interesariusze sami przygotowują fiszki projektowe, aby wnioskować o środki z Funduszu, zgodnie ze swoją najlepszą wiedzą, zrozumieniem kontekstu społecznego, gospodarczego i prawnego. Samorządy, zwłaszcza w małych gminach, przedsiębiorstwa i organizacje pozarządowe nie są odpowiednio przygotowane do tego procesu. Brakuje im wiedzy na temat szczegółowego zakresu wsparcia z FST, oczekiwań co do pożądanego kształtu projektów transformacyjnych, umiejętności tworzenia dokumentacji podnoszącej szanse na pozyskanie finansowania zgodnego

z celami Europejskiego Zielonego Ładu. Dlatego Krajowe Forum Transformacji Polskich Regionów Górniczych powinno wspierać gminy górnicze w pozyskaniu instytucjonalnego wsparcia w procesie przygotowywania projektów.

Warto też zaznaczyć, że Krajowe Forum mogłoby być ciałem wspierającym Komitet Monitorujący, który ustawowo ma za zadanie zatwierdzać kryteria wyboru projektów, rozpatrywać postępy w realizacji programu i osiągnięciu jego celów czy analizowanie kwestii mających wpływ na wyniki programu i środków podjętych w celu zaradzenia tym kwestiom.

Krajowe Forum Transformacji Polskich Regionów Górniczych posiada ogromny potencjał do wspólnego wypracowywania jak najlepszych rozwiązań z dziedzin gospodarczo-społecznych czy środowiskowo-zdrowotnych. Jednak niezwykle ważne jest to, aby wszyscy zainteresowani brali w nim czynny udział i aby wszystkie głosy były słuchane i brane pod uwagę przed podejmowaniem wiążących decyzji, które wpływając na zdrowie i życie setek tysięcy (milionów) mieszkańców z regionów węglowych oraz społeczności, które tworzą.

Z poważaniem

Prezes Związku Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć

Joanna Furmaga

Organizacje podpisujące się pod stanowiskiem:

Stowarzyszenie BoMiasto

Stowarzyszenie Ekologiczne EKO-UNIA

Fundacja Instytut Zielonej Przyszłości

Fundacja WWF Polska

HEAL Polska

Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła”